

İskender
Öksüz

MilliDüşünceMerkezi

İlber

İskender Öksüz

Türkiye ve Türk dünyası değerli bir tarihçisini, bir bilim adamını, bir Türk milliyetçisini kaybetti. Ben eski bir dostumu, on yıllardır zevkle dinlediğim sohbet arkadaşımı...

Vefatı sürpriz oldu. Niçin mi? Son birkaç yılda Koç Hastanesi'ni komşu kapısı edinmişti. Sık sık yatıyor, uzunca kalıyor, sonra da her zamanki enerjisi ve hoş sohbetiyle aramıza dönüyordu. Hele hastaneden sonra toplantılarda, televizyonlarda, İstanbul dışında da onu görmemiz, bizi teskin ve teselli ediyordu. Bu defa da öyle olacak sandık. Yarın çıkar, yarın değilse öbür gün diye bekliyorduk.

Emine Işınsoy Roman Ödülü jürisindeydi. Sağlığı o zaman da çok iyi değildi ama İstanbul'dan kalkıp Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ndeki 2023 ödül törenine gelmiş, Cümbezin Kızı'nın yazarı Ülkü Demiray'a ödül beratını vermişti. O gün Alev Atlı da jüri üyesi olarak bekleniyordu. Rahatsızlığından ötürü ancak uzaktan bağlantı yapmıştık. 2025 töreni yaklaşırken kızı sevgili Tuna'yı aradım. Gelip gelemeceğini, sağlık durumunu sordum. Şu cevabı aldım: "Aramayın. Ararsanız mutlaka gelmek ister. Seyahat etmemeli." Aramadım.

Aynel yakın tarih

İlber Ortaylı niçin bu kadar seviliyordu? Tam cevabı bilmiyorum ama bazı tahminlerim var. Milletçe tarihi seviyoruz. Bu çok iyi bir şey. Milleti millet yapan, birbirimize kardeşimiz gözüyle baktıran o sevgidir. İlber o tarihi, "...muşlardır, muşlardır..." çekimleriyle birilerinden duymuş, hatta duyardan okumuş gibi değil, bizzat içinde yaşayan biri olarak anlatır. Öyle hissettiği içindir. Öyle hissetmek için de görür gibi bilmek, 'aynel yakın'lık gerekir. Bu birinci sebep. İkincisi de o yakın görüşün kazandırdığı bilgiyi anlatırkenki samimiyetidir. O samimiyet o kadar az bulunan, değerli taş gibi bir şey ki insanlar ve özellikle gençler hissi aldıkları insanlara sıkı sıkı sarılıyor.

Bakın ne demek istediğimi bir anekdotla anlatayım. Bir başka büyük tarihçiyle, Tahsin Yılmaz Öztuna ile Perşembe sohbetlerimiz vardı. Her hafta perşembe akşamı. Bazen İlber de katılırdı. Birinde ikisi keyifli bir sohbe girişmiş, sonra İlber ayrılmıştı. Öztuna arkasından, o Öztuna ciddiyetiyle, İlber'in çıktığı kapıyı doğru işaret edip "Bu kültür bulunmaz!" demişti. Kesin hüküm olarak.

Matbaa niçin gecikti?

Vaat ettiğim anekdot bu değil. Anekdot şu: Matbaayı almakta niçin geciktik? Sık sorduğumuz bir soru. Ben de Öztuna'ya sordum. "O konuyu İlber daha iyi bilir. Ona sor." dedi. İlber'in her hafta yemekte bize katıldığı yıllardı. İlk gelişinde sordum. Bir kahkaha attı. Şu televizyonlardan tanıdığınız keyifli kahkahalarından. "Ne yani", dedi, "Hanım, kocası işe giderken, 'Bey... Gelirken bir Leyla ile Mecnun al da akşam birlikte okuyalım.' mı diyordu?" İşte aynel yakın bu. Sonra bu cevabın etrafını doldurdu. O toplumun matbaaya ihtiyacı yoktu. Çünkü eserlerin çoğaltılarak kitlelerce okunduğu çağ henüz gelmemişti. Hâlbuki mesela Venedik'te, hangi ticaret gemisinin nerede, hangi yükte bulunduğunu haber olarak veren duvar gazeteleri vardı. Bunlar ihtiyaçtı, çünkü o gemilerin yatırımcısı Venedik halkıydı. Tıpkı İngiltere'deki Lloyds gibi. İlk basılı gazete Lloyds'un gazetesiydi. Tezlerini elle yazıp kilise kapısına çakarak ilan eden, "Her Hristiyan İncil'i kendi okuyup yorumlamalıdır." diyen Martin Luther'in Protestanlarının da daha pratik bir yayın araçlarına ihtiyacı vardı. Nitekim matbaanın en hızlı yayıldığı ülkeler, Protestan ülkeleridir.

Yeri dolar mı?

Hatıralarımı inşa eden bu insanlar, bu adını andıklarım teker teker gitti. Benim tarih sorusu sorabileceğim pek az arkadaşım kaldı. En kötüsü, kendi hatıralarımı düşünürken teyit için danışabileceğim de azalıyor. O yakın dostlar, hani eş-dost dediklerimiz hayatımızın nirengi noktalarıdır. Onlar hep orada olacaklar gibi hissederiz. Her gün danışmasak, sohbet etmesek de içimizde, "Nasıl olsa o var. Gerekirse ona sorarım." güvenliği vardır. İşte bende o güven adım adım kayboluyor. Eskilerin "yetim-i akran" dedikleri hâl bu...

Benim baktığım yerden bu gidenlerin her biri yeri doldurulamaz kayıplar. Fakat umarım bu yeri dolmaz duygusu benim dar görüşümdendir. Yeterince geniş bir açıdan bakamadığımdandır.

Ne demişti rahmetli Alev Alatl: *Türkiye yüzlerce ucunun her birinden tomurcuklanan. Bir uçtaki tomurcuğun, meyvenin kuruduğunu görüp üzülsünüz ama aynı anda kaç dalda birden yeni tomurcuklar baş vermekte yeni çiçekler meyveye durmaktadır. İnşallah öyledir.*

Allah rahmet eylesin, mekânın cennet olsun, ruhun şad olsun aziz dost.